

Informatiebrief

Zaaknummer: Z/21/52035
Documentnummer: 233690-4
Datum: dinsdag 23 maart 2021
Onderwerp: Dashboard Wmo en toelichting
Bijlage(n): 1. Dashboard Wmo-kosten
2. Toelichting

025

Geachte Raad,

Sinds de invoering van de drie decentralisaties in 2015 (Jeugd, Wmo en W+I) staan de gemeentelijke financiën onder druk. Naar aanleiding van de recente budgetoverschrijdingen is de wens ontstaan sturing te geven op de begroting in het Sociaal Domein ten behoeve van kostenbeheersing. Bij elke stap in de P&C cyclus wordt een update van het dashboard opgesteld en een toelichting gegeven van de ontwikkelingen.

Het college biedt de raad hierbij de toelichting aan op het Dashboard voor het onderdeel WMO. Het dashboard en de toelichting kan gebruikt worden bij de behandeling van de jaarrekening en is relevant voor het te ontwikkelen beleid. In de jaarrekening wordt teruggekeken op welke wijze de begroting werkelijkheid is geworden.

Het dashboard

Om u te informeren over de omvang en kwantitatieve ontwikkelingen binnen de WMO-maatwerkvoorzieningen is er een selectie gemaakt van relevante tabellen. De tabellen geven een beeld van de huidige stand van zaken alsook de ontwikkelingen tot nu toe. Het bevat voornamelijk informatie over de Wmo- maatwerkvoorzieningen aangevuld met uitvoeringselementen.

Trends en ontwikkelingen

Op basis van de gegevens in het dashboard zijn de volgende trends gesignaleerd, die in de toelichting op het dashboard nader worden omschreven:

- De uitgaven voor de Wmo maatwerkvoorzieningen zijn sinds 1-1-2019 in Voorschoten meer dan 25% gestegen. De oorzaak van de stijging is grotendeels toe te rekenen aan nieuwe regelgeving. Het betreft de invoering van een lage eigen bijdrage voor de Wmo-voorzieningen, het abonnementstarief, welke een aanzuigende werking heeft op het aantal Wmo-aanvragen.
- De aanzuigende werking van het abonnementstarief is vooral zichtbaar bij de stijging van het aantal aanvragen huishoudelijke ondersteuning. Het abonnementstarief is ook van invloed op de aanvragen voor woonvoorzieningen en vervoersvoorzieningen.
- Overige onderliggende oorzaken van de stijgende kosten zijn de vergrijzing; de extramuralisering van de geestelijke gezondheidszorg (GGZ) en de recente prijsstijgingen van zorgaanbieders en leveranciers.
- Losstaand van van het abonnementstarief is er een gestage stijging zichtbaar van de kosten voor begeleidingsproducten. Individuele specialistische begeleiding wordt voornamelijk toegekend aan de doelgroep met GGZ- en multi problematiek. Groepsbegeleiding wordt vooral geïndiceerd in de vorm van dagbesteding voor ouderen met beginnende dementie.

Slotoverwegingen

De aanleiding voor het opstellen van een dashboard Wmo is o.a. de kostenstijging door de aanzuigende werking van het abonnementstarief. Het dashboard Wmo geeft verder aanleiding tot het zoeken van oplossingen om o.a. de toeloop op de huishoudelijke ondersteuning te beperken. Daarnaast willen we onderzoeken welk verband er is tussen de cijfers met de vergrijzing en de extramuralisering van de GGZ doelgroep. We willen tevens onderzoeken hoe we goedkopere algemene voorzieningen kunnen inzetten voor ouderen en mensen met een GGZ-problematiek.

Tenslotte anticiperen we op de ontwikkelingen met de nieuwe aanbesteding van de Wmo-voorzieningen in de Leidse regio. Een van de ontwikkelingsdoelen is het gebruik van de maatwerkvoorzieningen te beperken door de algemene voorzieningen in het voorveld te versterken. Vooruitlopend op de aanbesteding in de Leidse regio worden er op korte termijn maatregelen gepresenteerd voor het beperken van de kosten. Uw raad wordt hier op korte termijn over geïnformeerd en bij betrokken.

Omgekeerd kan het dashboard vervolgens gebruikt worden om – waar mogelijk – de effecten van deze nieuwe maatregelen te monitoren.

Met vriendelijke groet,
het college van burgemeester en wethouders,

A. R. de Graaf,
gemeentesecretaris

Ch. B. Aptroot,
burgemeester

Deze brief is digitaal vastgesteld. Hierdoor staat er geen fysieke handtekening in de brief.

Dashboard Wmo Voorschoten

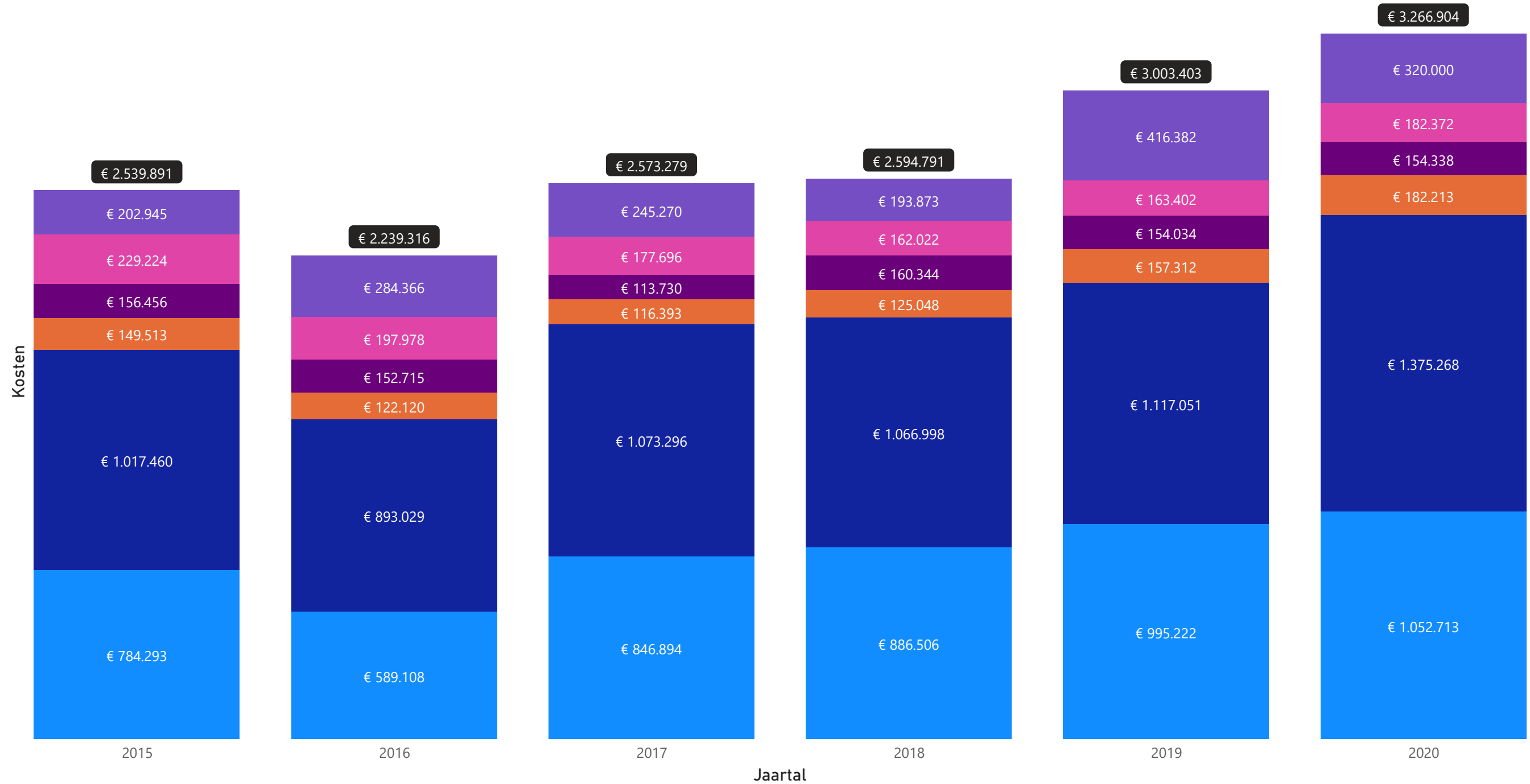
Leeswijzer

Bij het lezen van de tabellen en bijbehorende toelichting is het belangrijk om te weten dat:

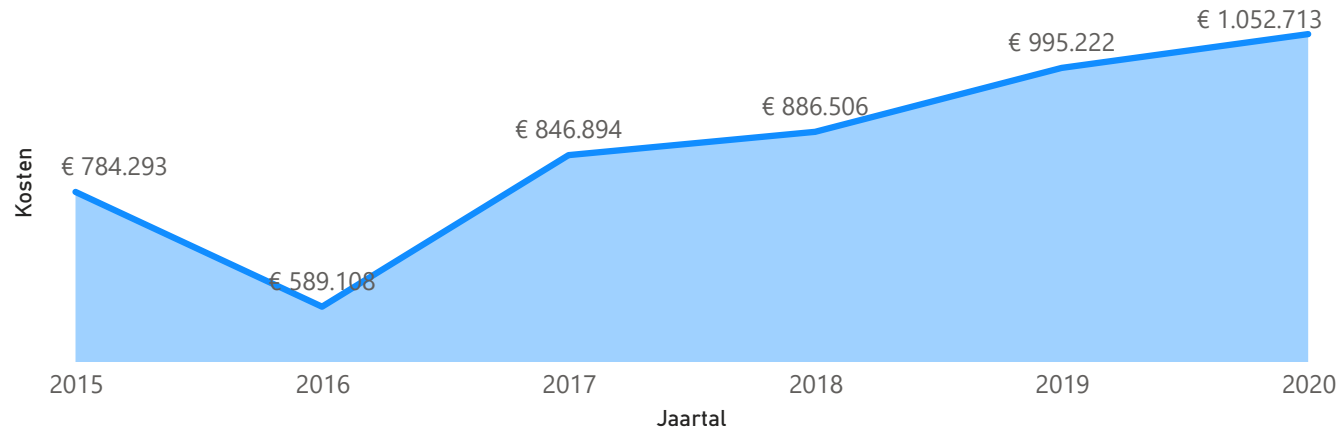
- De cijfers van de jaren 2015 t/m 2020 de stand op 31/12 zijn, m.u.v. Tabel 9a & Tabel 9b (alleen 2020)
- De gegevens in dit dashboard afkomstig zijn van Zorg-Lokaal, Mybility, SVB en Suite4sociaaldomein

Tabel 1: Totale kosten per voorziening

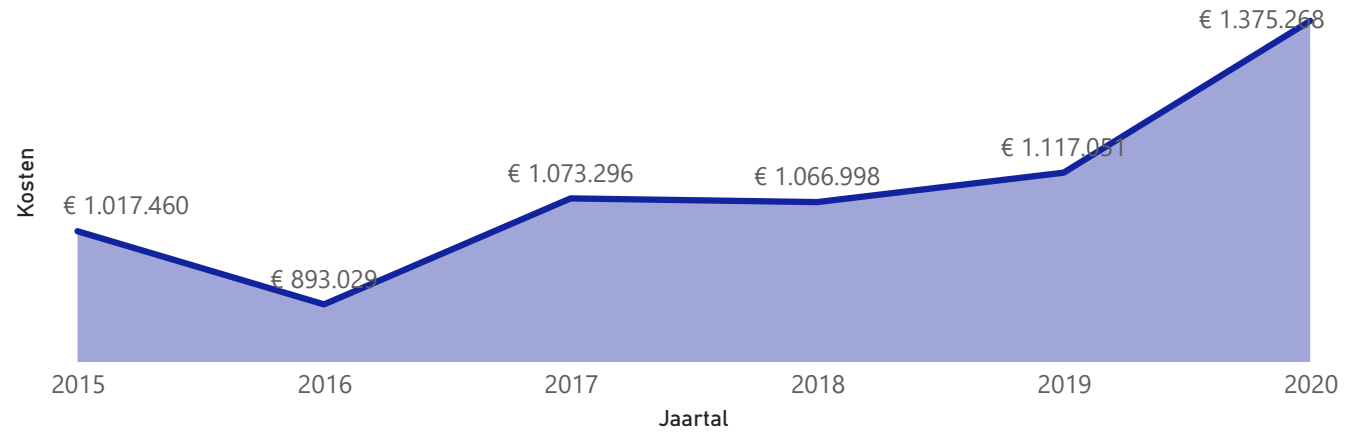
● Begeleiding ● Huishoudelijke ondersteuning ● Rolstoelvoorzieningen ● Regiotaxi ● Vervoersvoorzieningen ● Woonvoorzieningen

Tabel 2a: Totale kosten Begeleiding

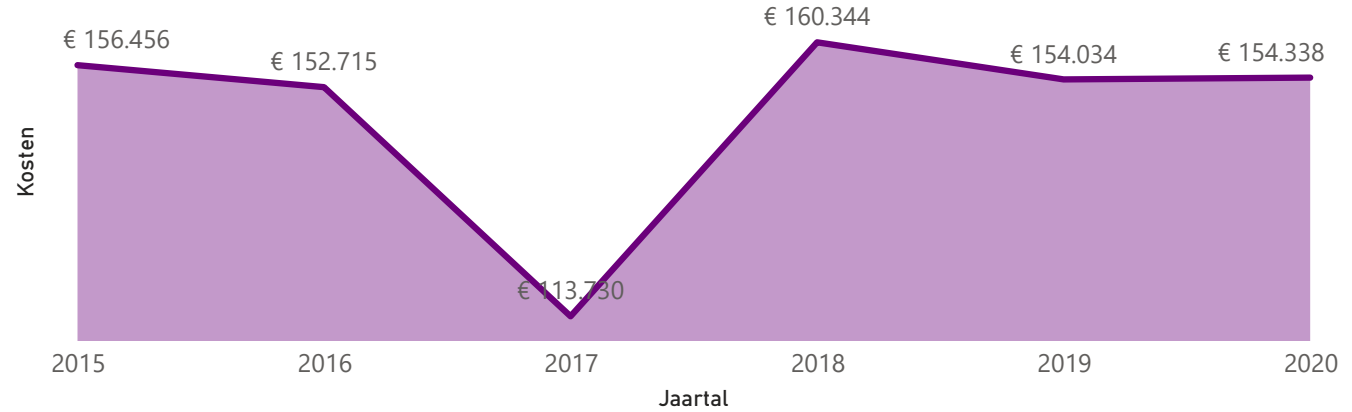
Tabel 2b: Totale kosten Huishoudelijke ondersteuning

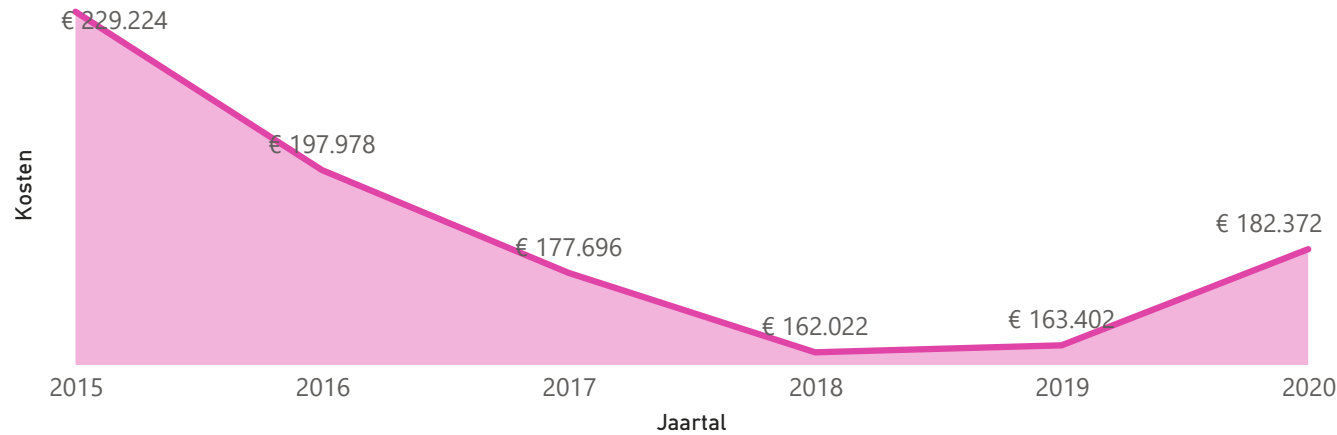
Tabel 2c: Totale kosten Rolstoelvoorzieningen

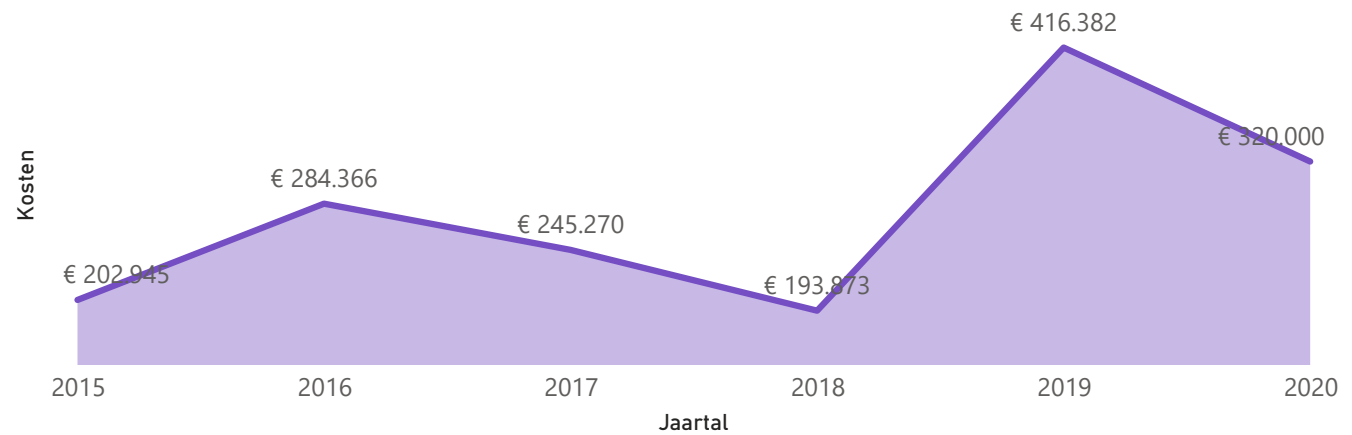
Tabel 2d: Totale kosten Regiotaxi

Tabel 2e: Totale kosten Vervoersvoorzieningen

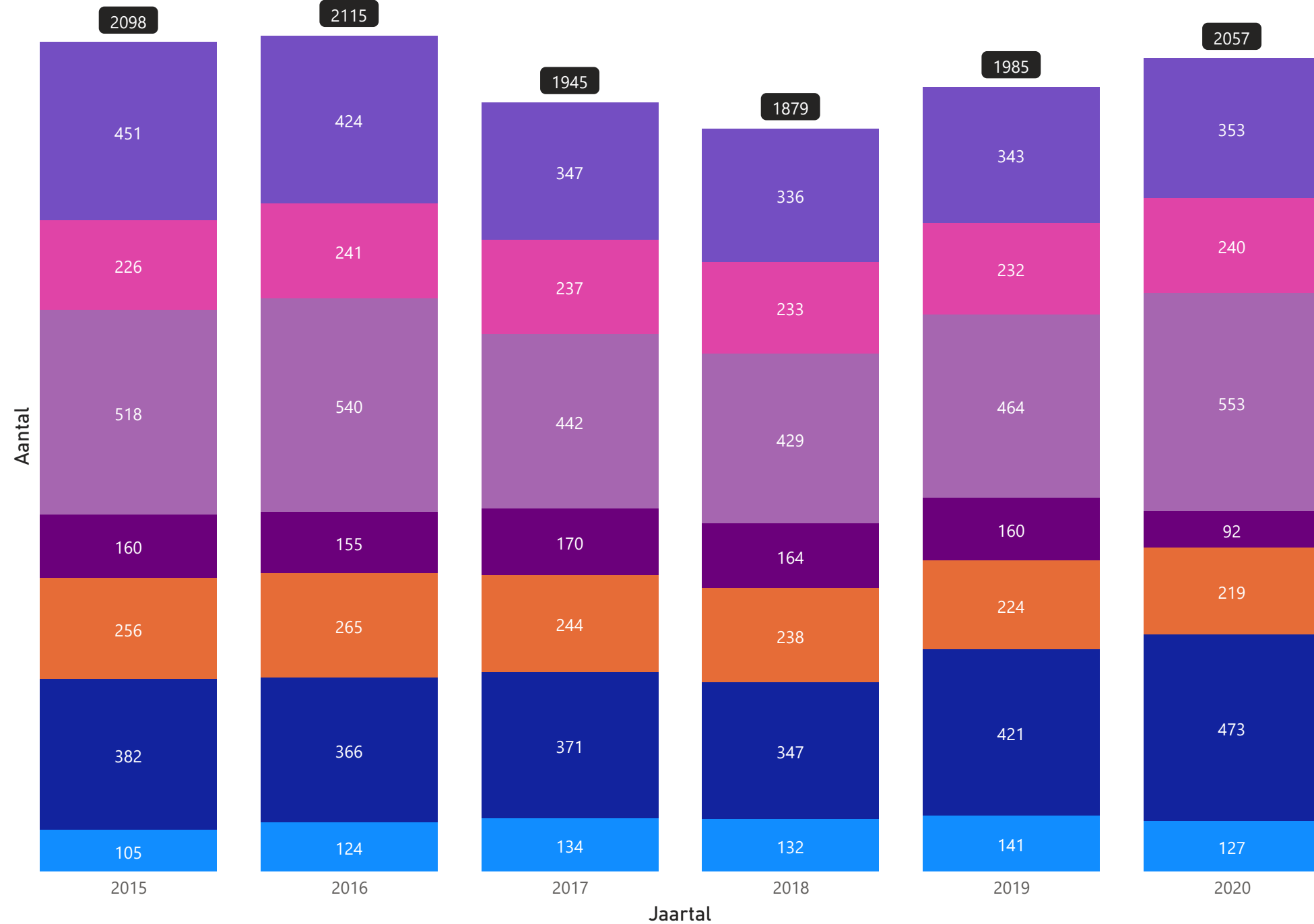

Tabel 2f: Totale kosten Woonvoorzieningen

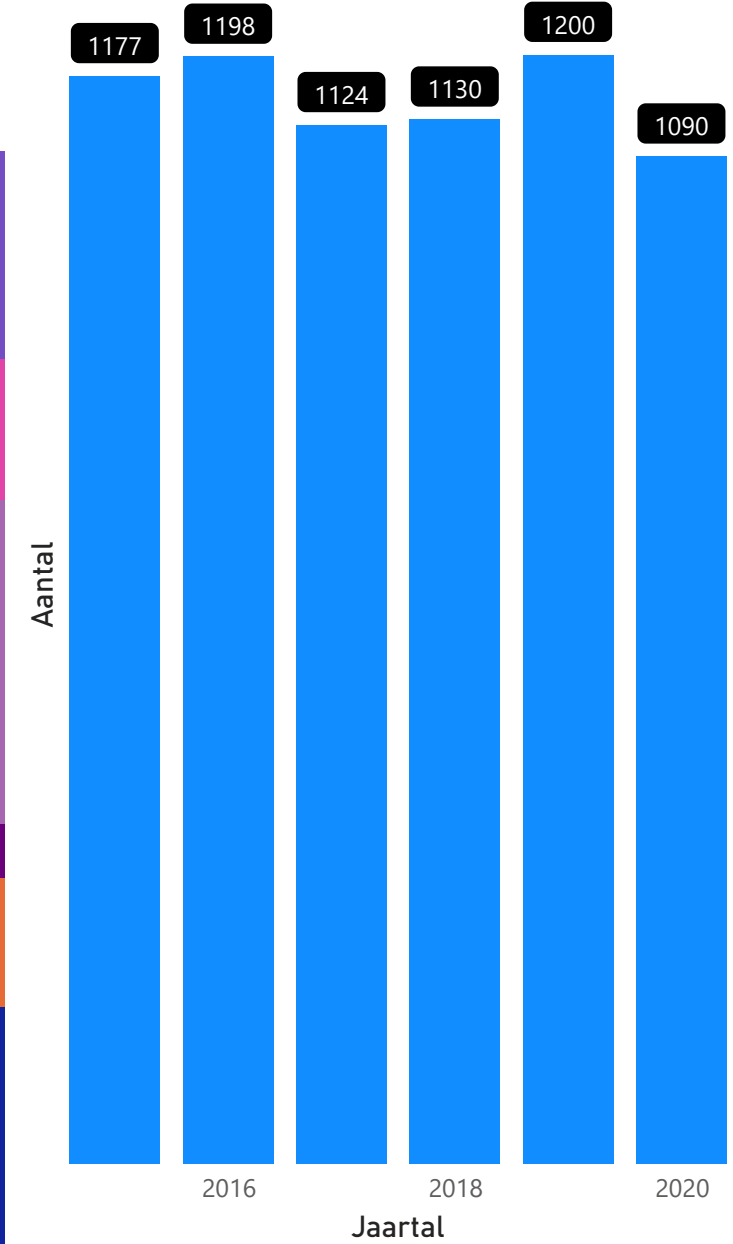

Tabel 3a: Aantal cliënten uitstaande voorzieningen

● Begeleiding ● Huishoudelijke ondersteuning ● Rolstoelvoorzieningen ● Regiotaxi ● Regiotaxi passief ● Vervoersvoorzieningen ● Woonvoorzieningen

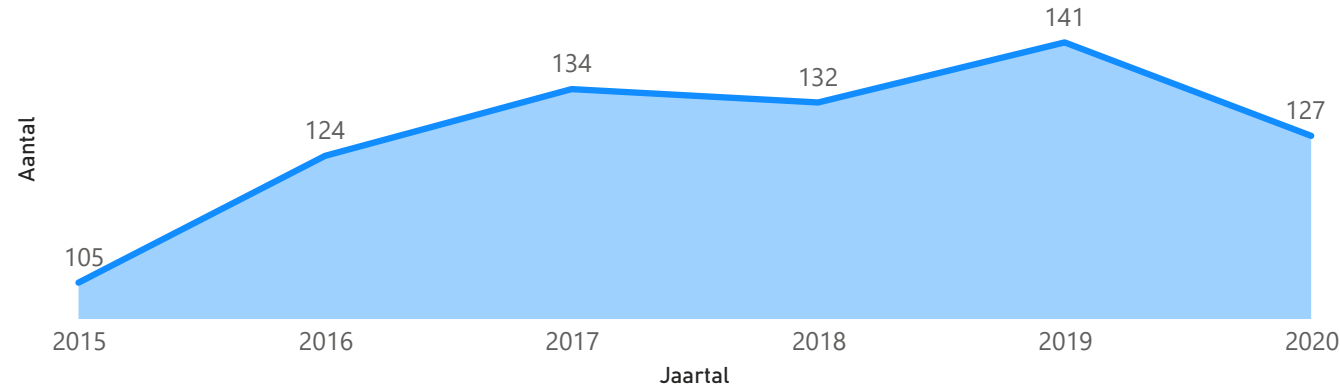

Tabel 3b: Aantal unieke cliënten

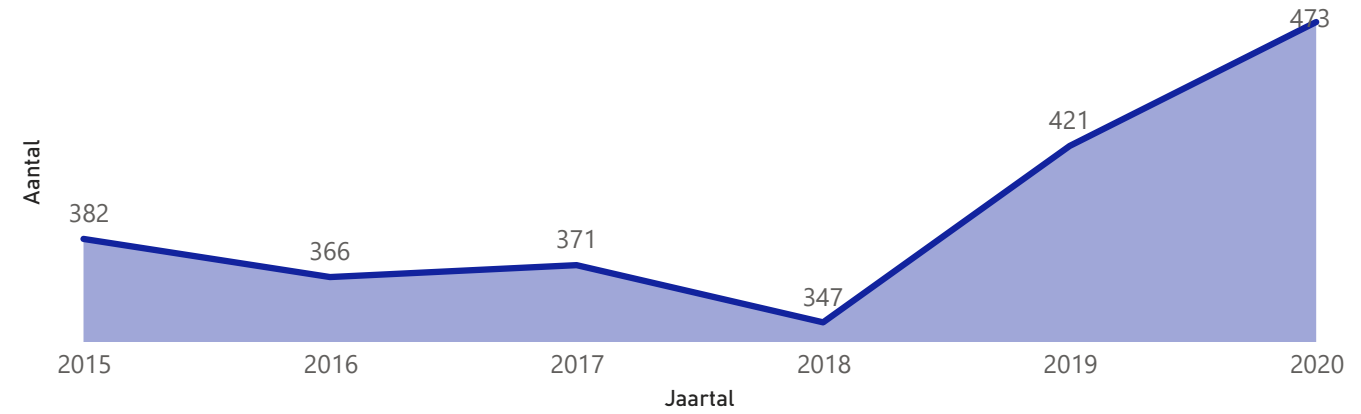

Toelichting tabel 3a & 3b: Regiotaxi bevat het aantal actieve reizigers. Regiotaxi passief betreft slechts pashouders, die geen kosten hebben gemaakt. Tabel 3b bevat zowel actieve reizigers als passieve pashouders.

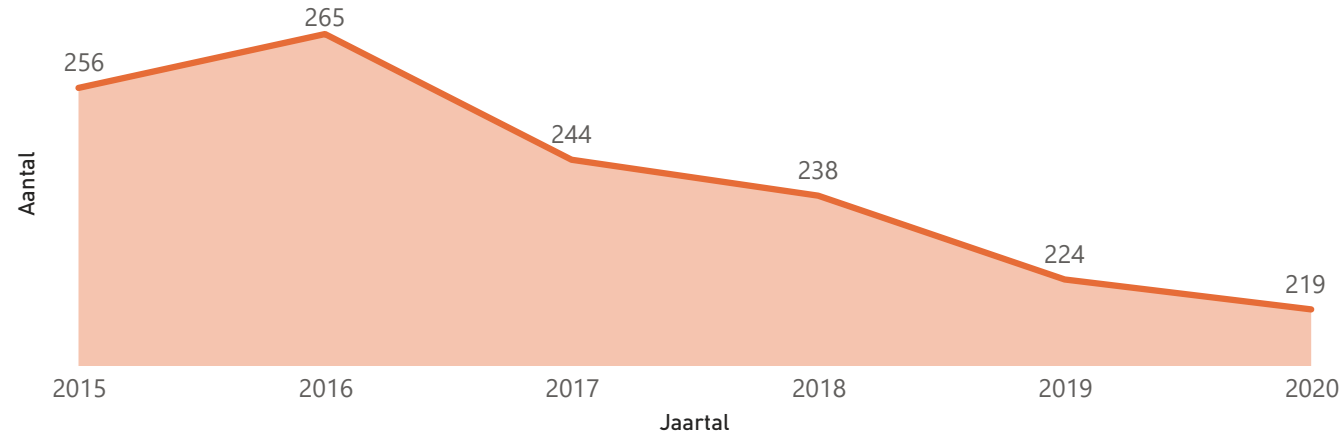
Tabel 4a: Aantal cliënten Begeleiding

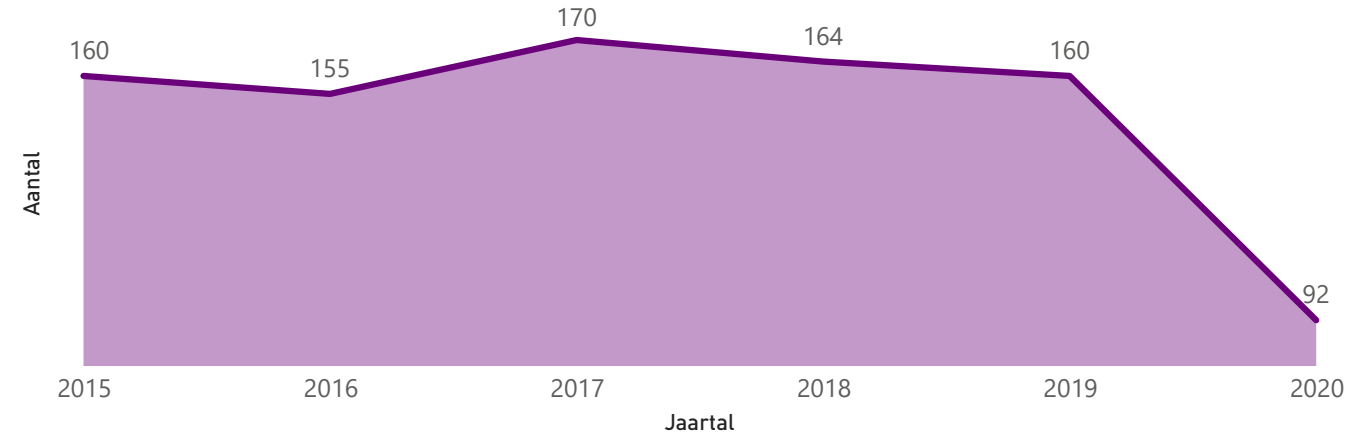
Tabel 4b: Aantal cliënten Huishoudelijke ondersteuning

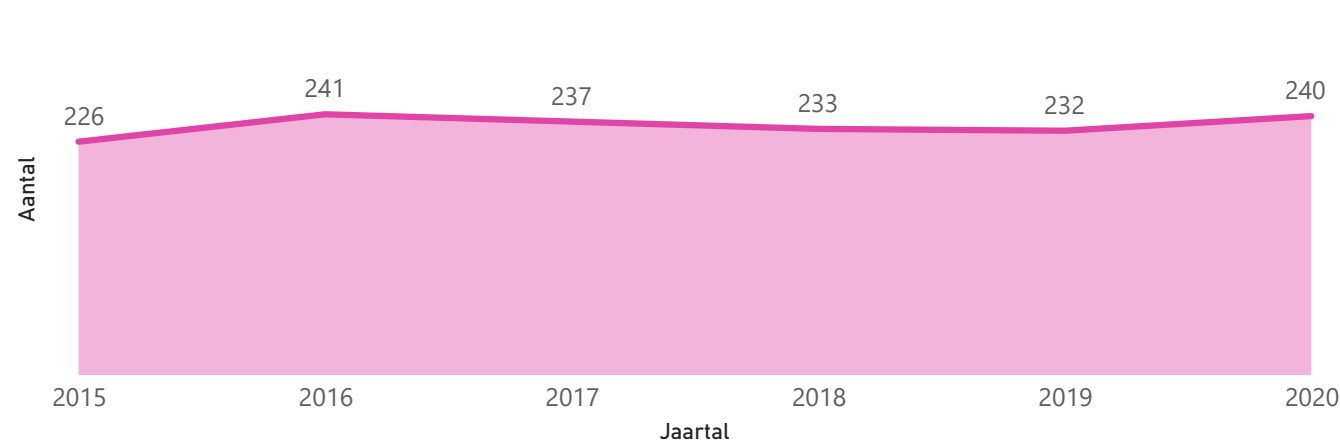
Tabel 4c: Aantal cliënten Rolstoelvoorzieningen

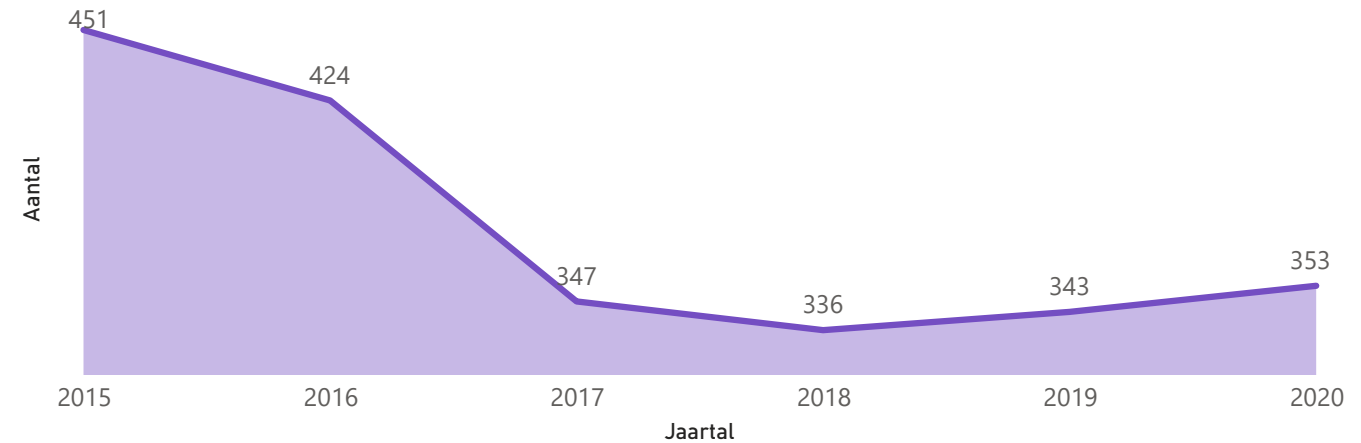
Tabel 4d: Aantal cliënten Regiotaxi

Tabel 4e: Aantal cliënten Vervoersvoorzieningen

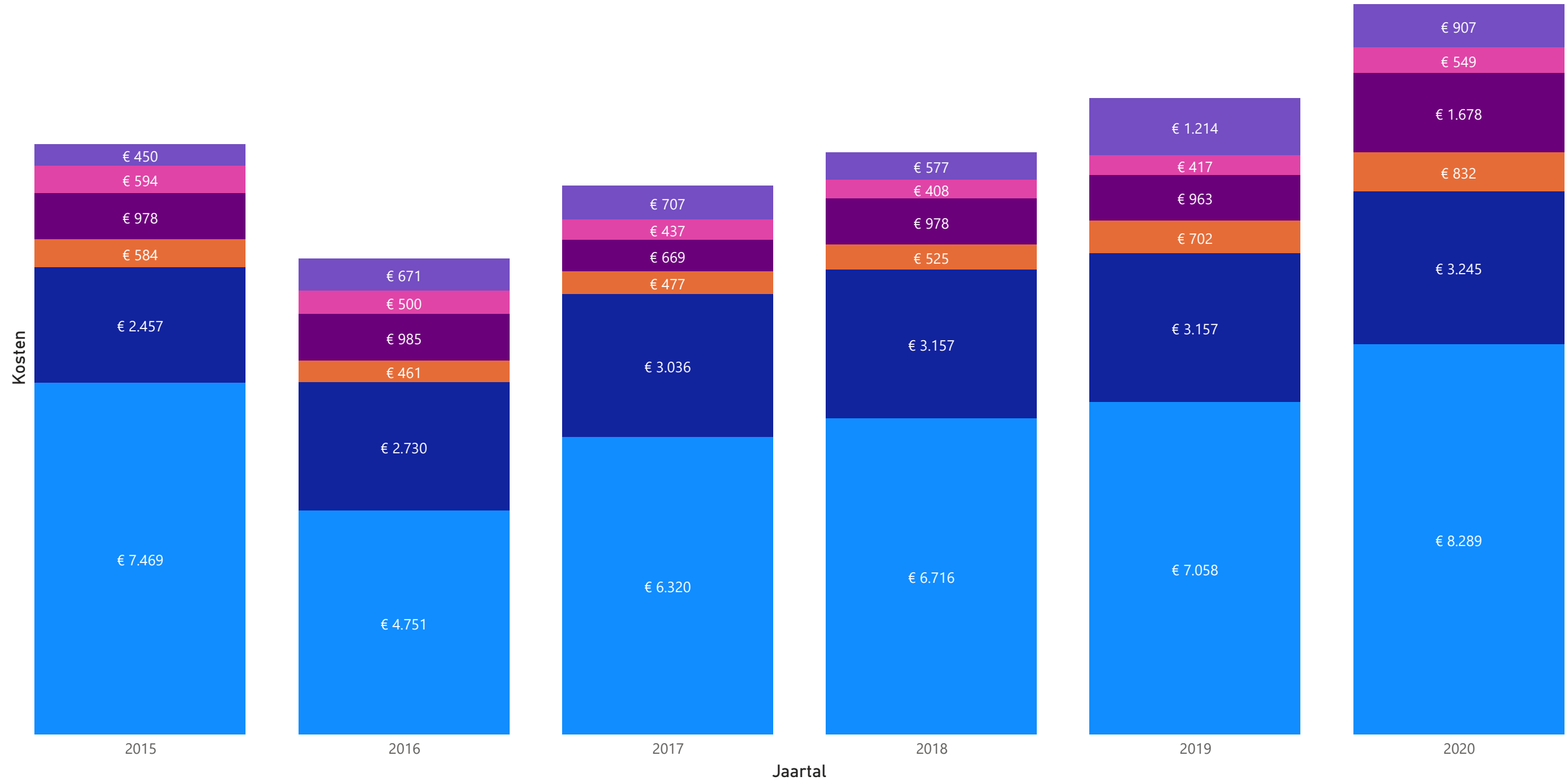

Tabel 4f: Aantal cliënten Woonvoorzieningen

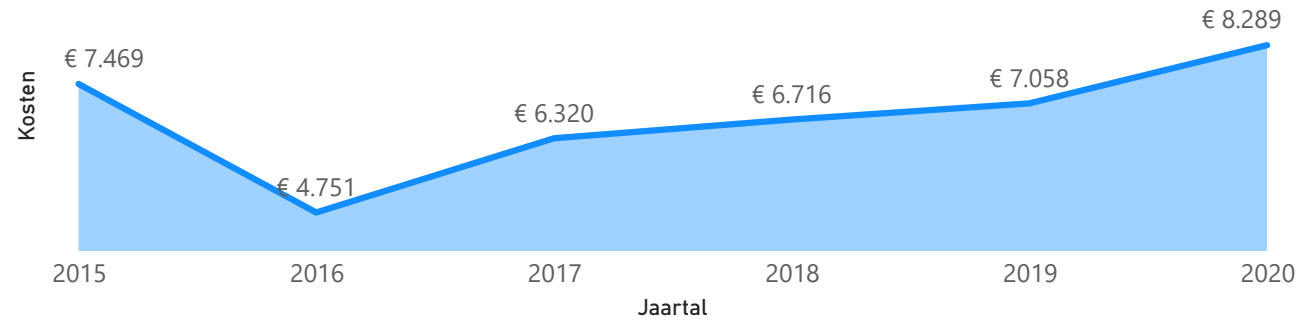

Tabel 5: Gemiddelde kosten per cliënt

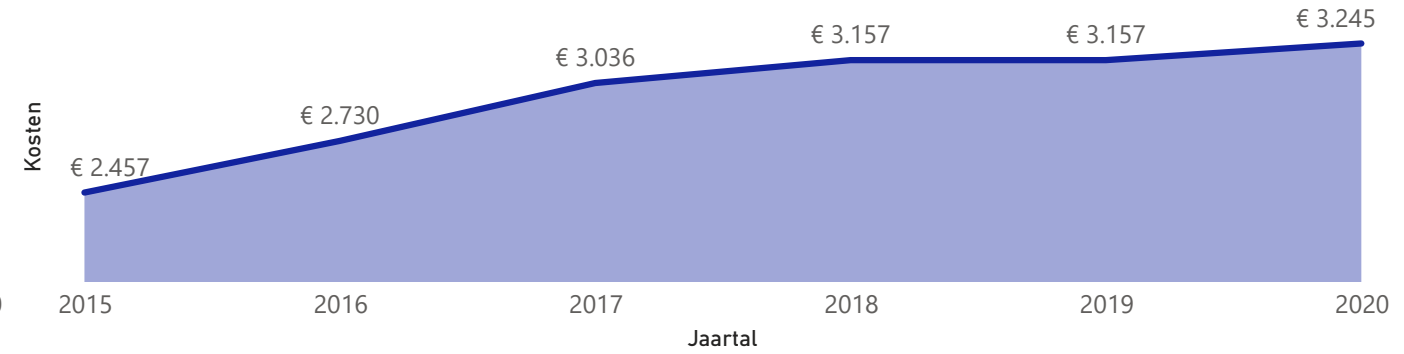
● Begeleiding ● Tarief Huishoudelijke ondersteuning ● Rolstoelvoorzieningen ● Regiotaxi ● Vervoersvoorzieningen ● Woonvoorzieningen

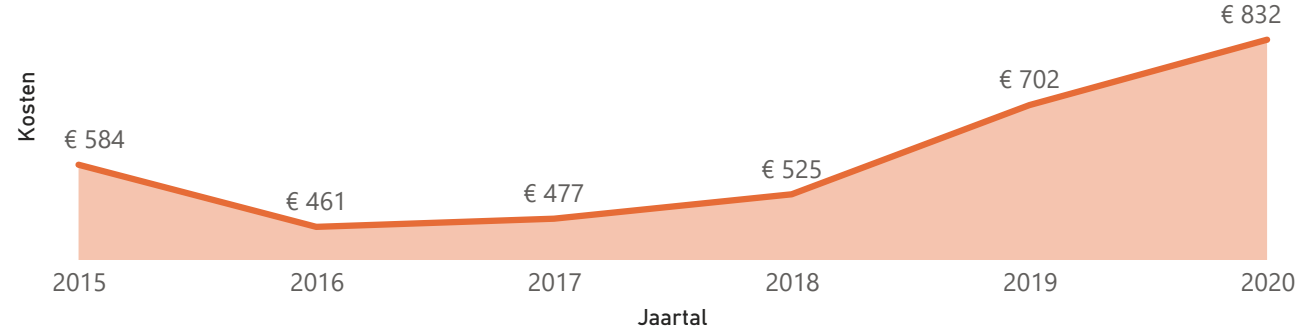
Tabel 6a: Gemiddelde kosten per cliënt Begeleiding

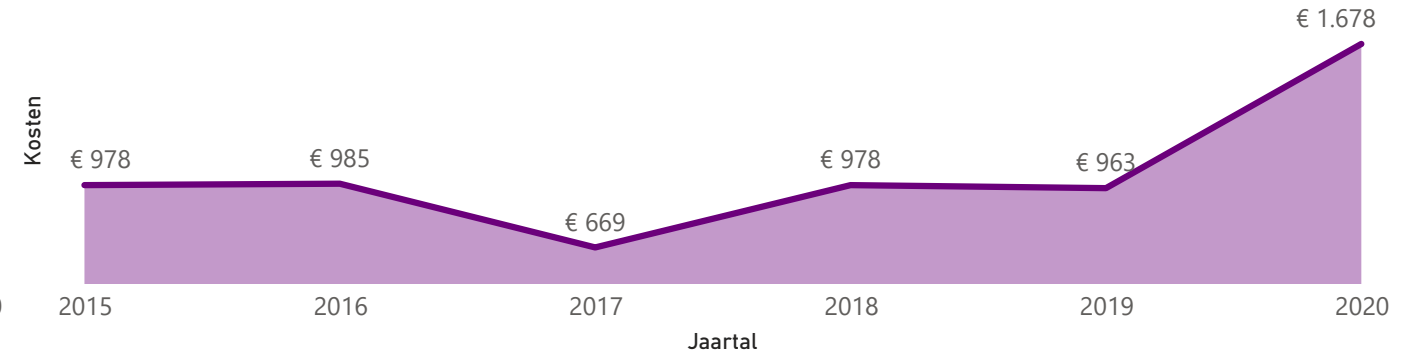
Tabel 6b: Gemiddelde Tarief Huishoudelijke Ondersteuning

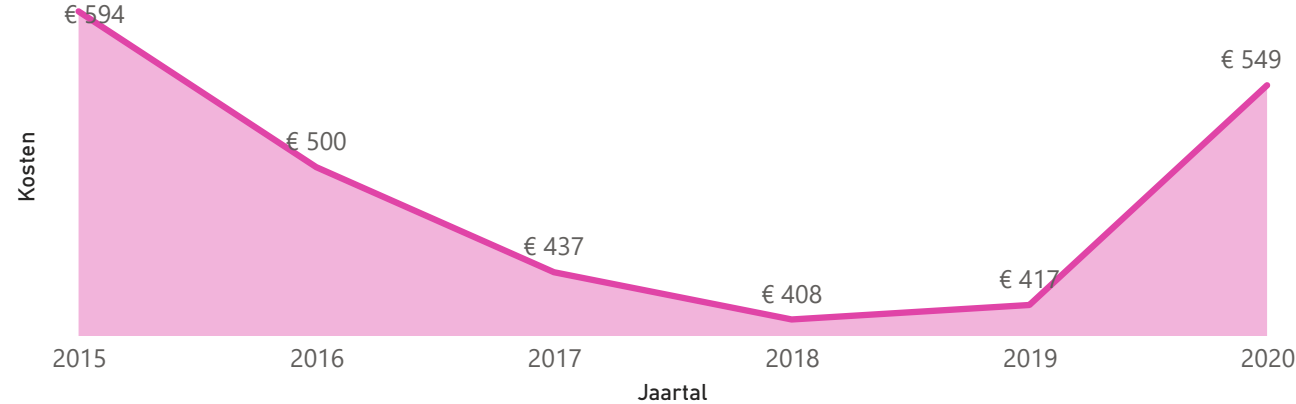
Tabel 6c: Gemiddelde kosten per cliënt Rolstoelvoorzieningen

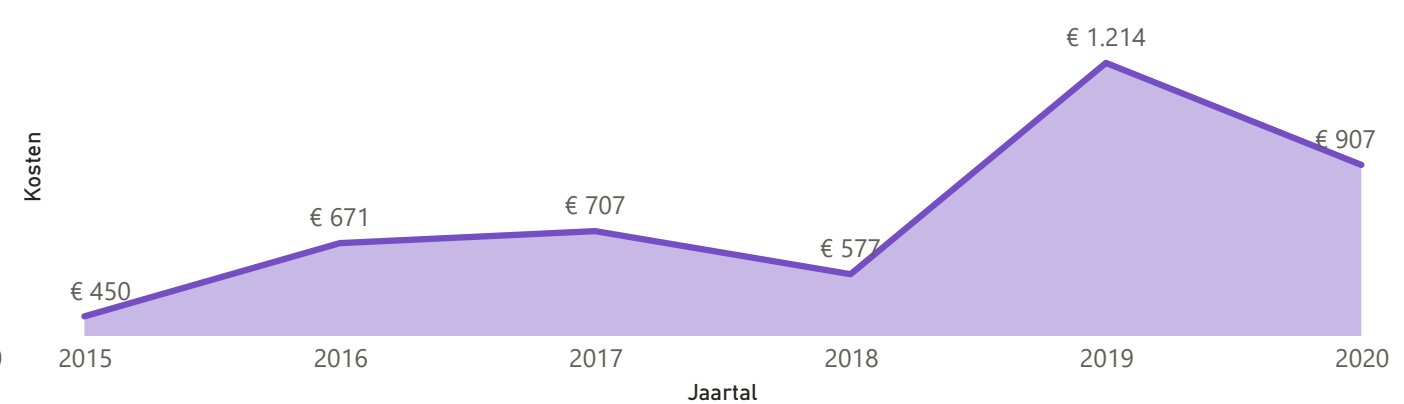
Tabel 6d: Gemiddelde kosten per cliënt Regiotaxi

Tabel 6e: Gemiddelde kosten per cliënt Vervoersvoorzieningen

Tabel 6f: Gemiddelde kosten per cliënt Woonvoorzieningen

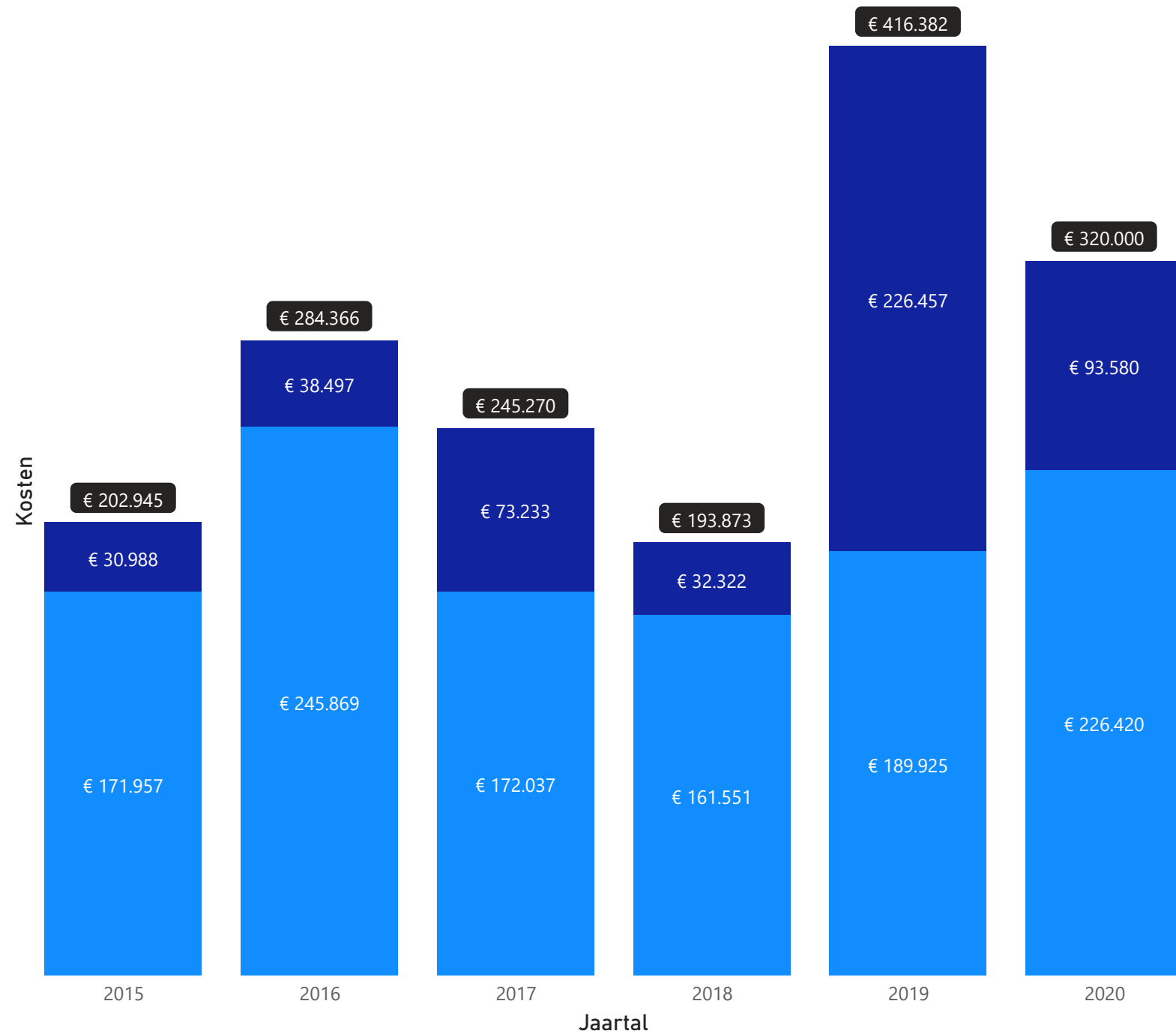

Toelichting Tabel 6a, t/m 6f: De getoonde bedragen zijn inclusief inflatie. Deze zijn niet gecorrigeerd voor het inflatiepercentage omdat dit lastig te bepalen is vanwege de diversiteit in diensten en producten. Daarnaast heeft een gemiddeld inflatiepercentage aangetoond geen invloed te hebben op de trend.

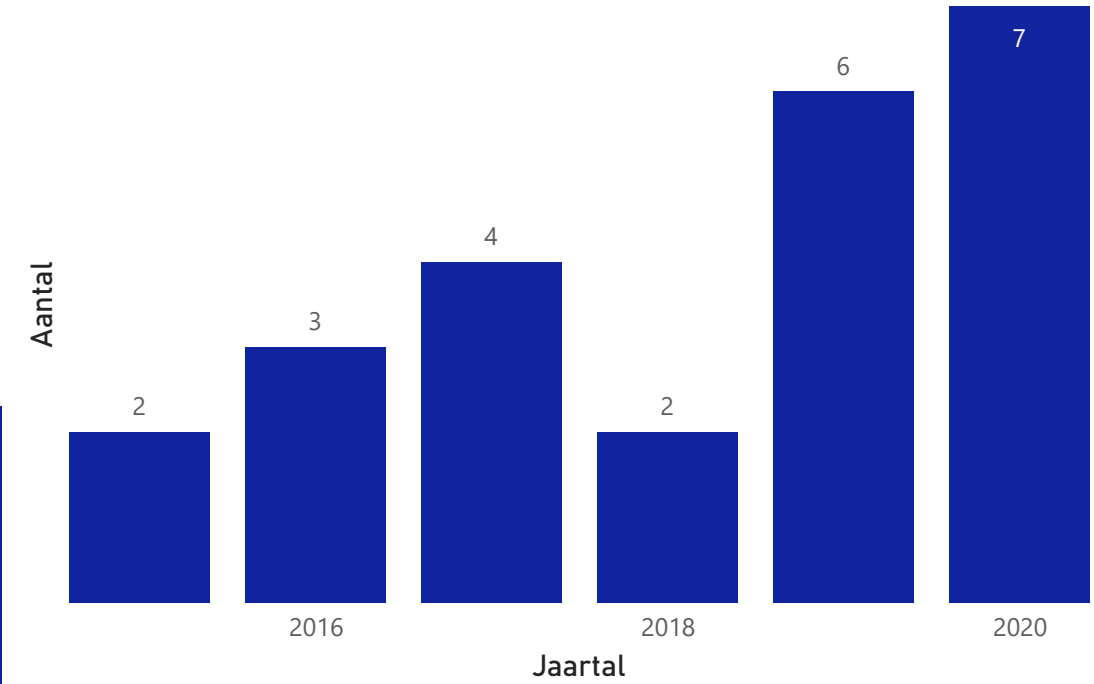
Toelichting tabel 6b: Voor Huishoudelijke ondersteuning is gekozen om het jaartarief te tonen omdat deze vaststaat, waardoor de gemiddelde kosten per cliënt niet van toepassing is.

Tabel 7a: Besteding cliënten < en > €10.000 Woonvoorzieningen

● Totale besteding cliënten < €10.000 ● Totale besteding cliënten > €10.000

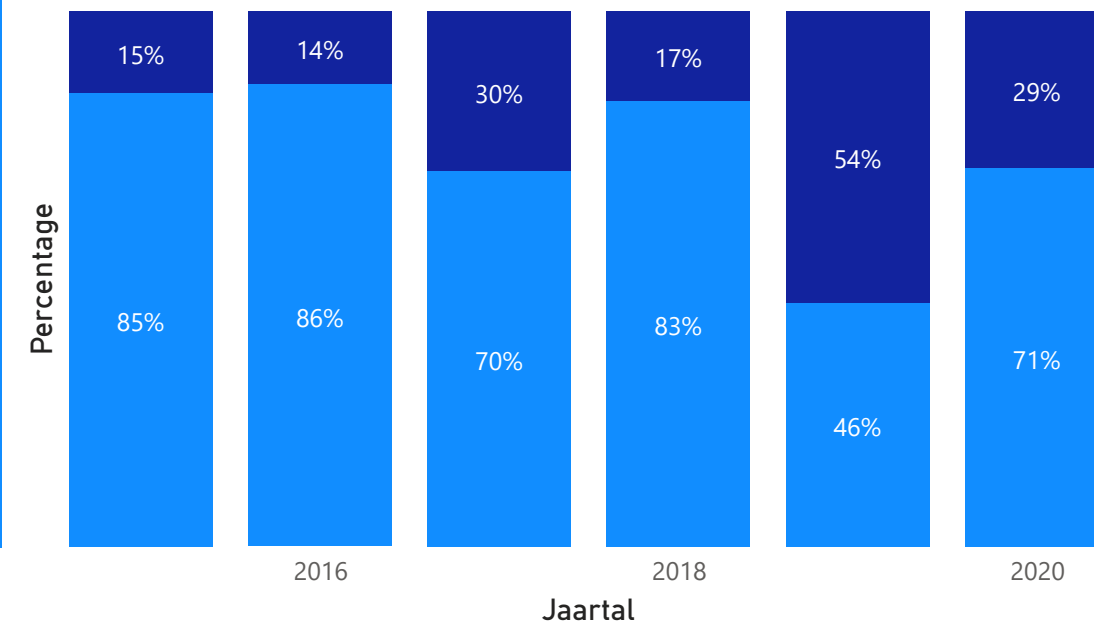

Tabel 7b: Aantal cliënten met een besteding > €10.000

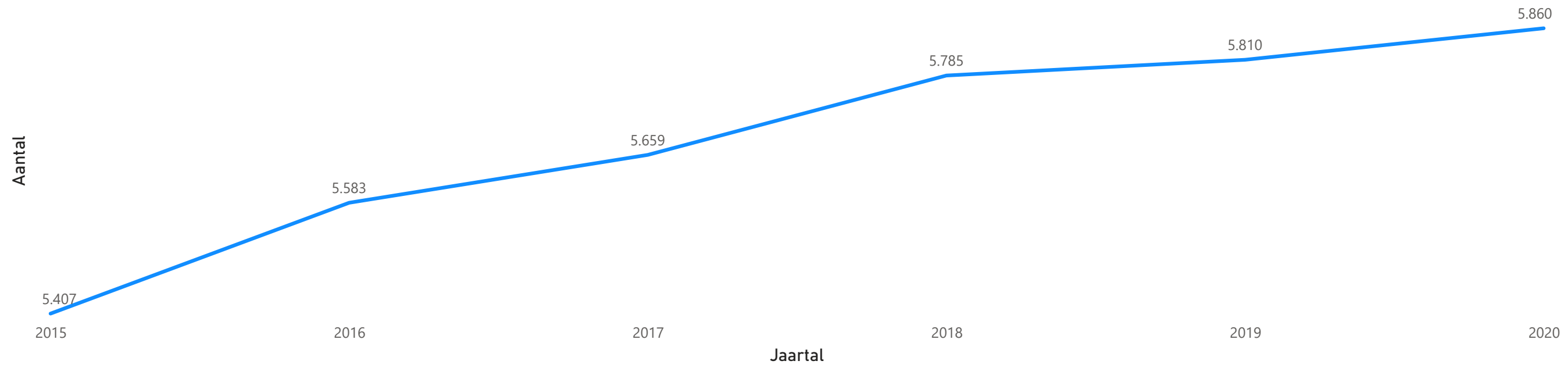

Tabel 7c: Percentage besteding cliënten < en > €10.000

● Percentage cliënten < €10.000 ● Percentage cliënten > €10.000

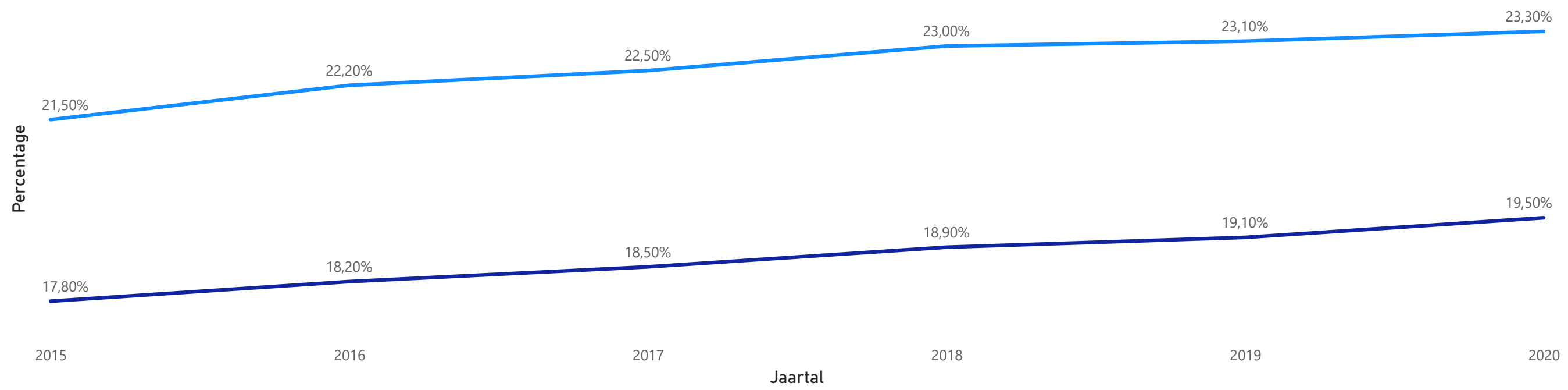

Tabel 8a: Aantal inwoners > 65 jaar Voorschoten

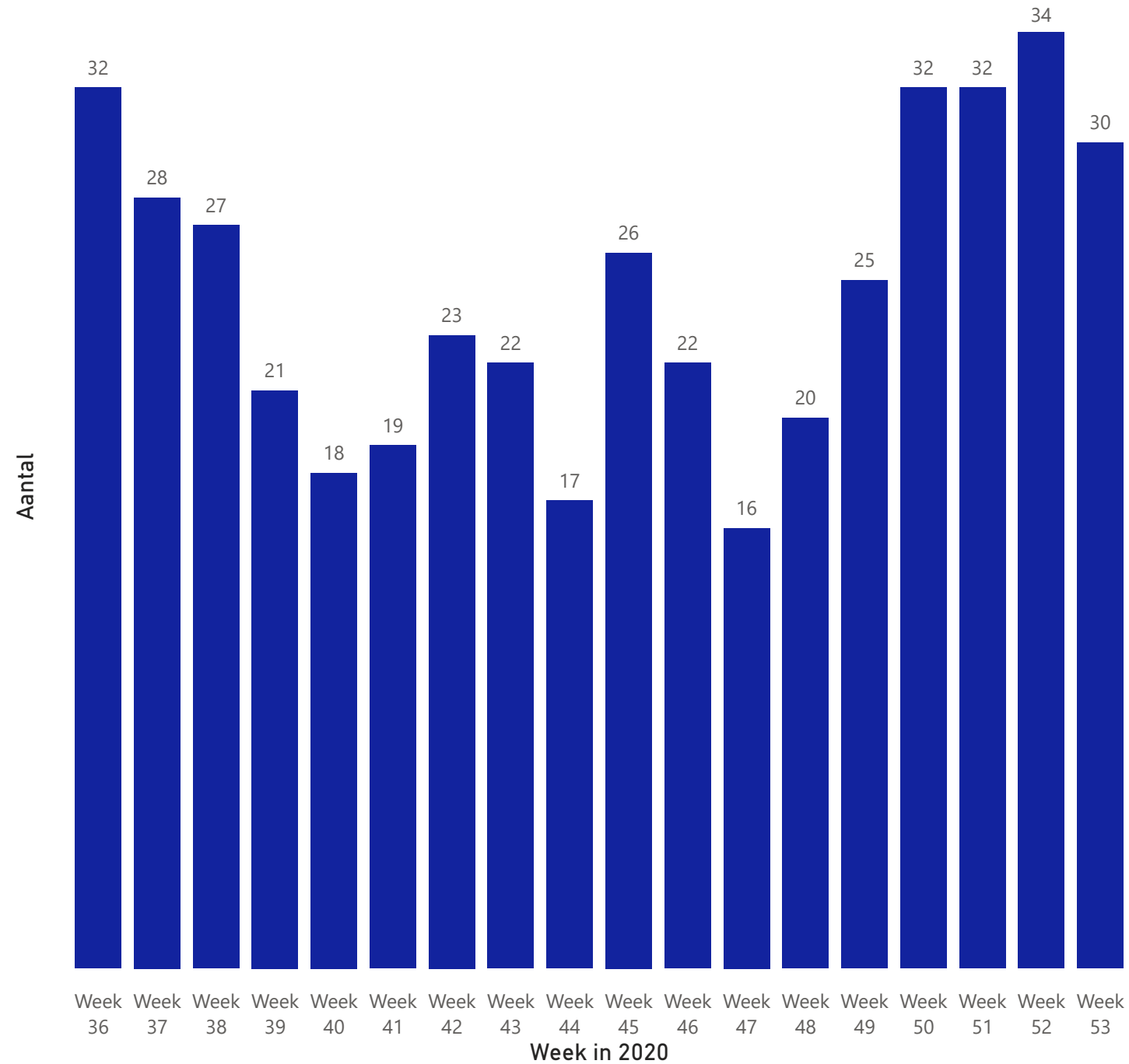

Tabel 8c: Percentage inwoners > 65 jaar

● Voorschoten ● Nederland

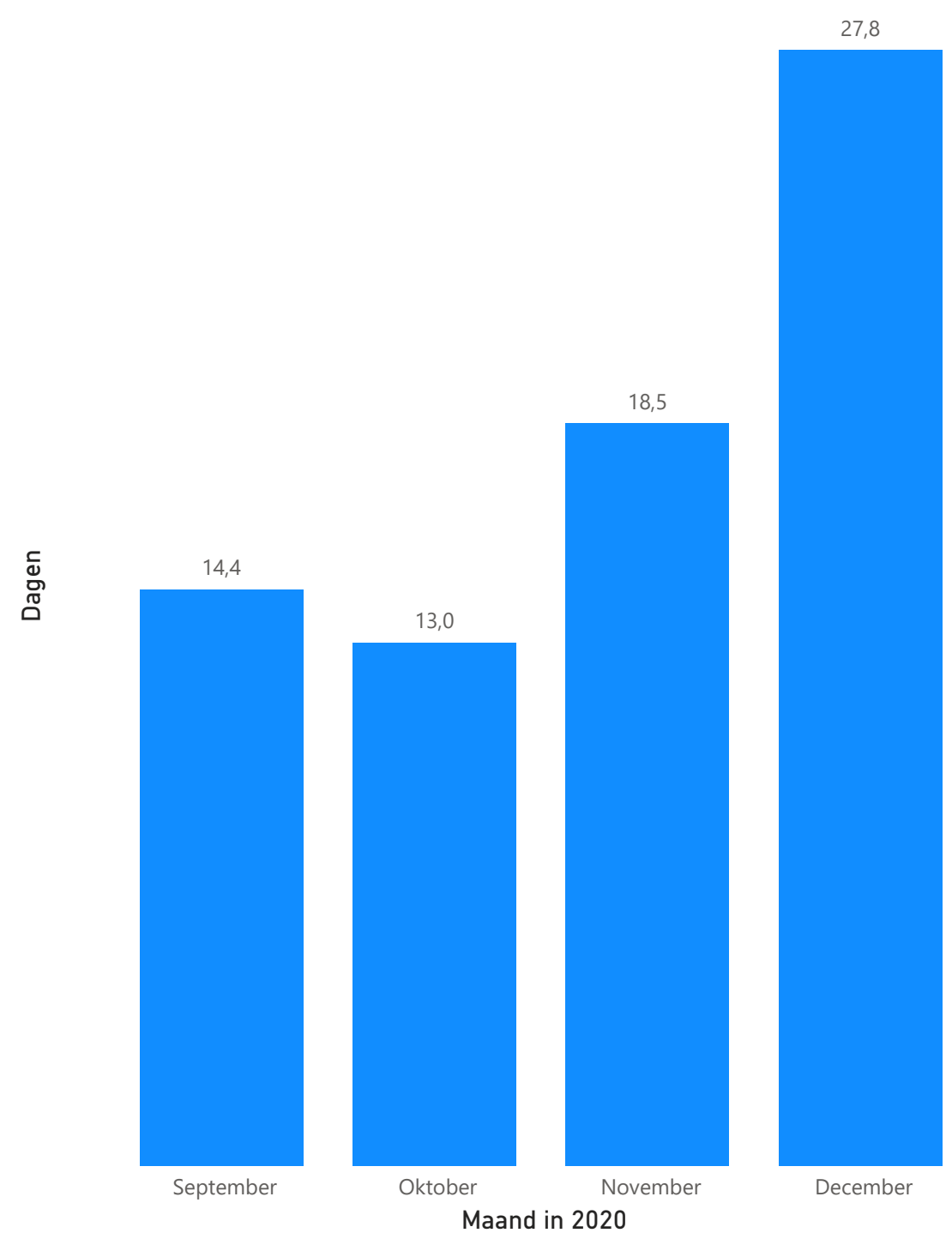

Tabel 9a: Wachtljst intake 2020

Toelichting tabel 9a: De wachtljst voor intake bevat het aantal meldingen voor een Wmo-voorziening(en).

Tabel 9b: Gemiddelde aantal dagen doorlooptijd 2020

Toelichting Dashboard Wmo

Inleiding

Sinds de invoering van de drie decentralisaties in 2015 (Jeugd, Wmo en W+I) staan de gemeentelijke financiën onder druk. Naar aanleiding van de recente budgetoverschrijdingen is de wens ontstaan sturing te geven op de begroting in het Sociaal Domein ten behoeve van kostenbeheersing. Bij elke stap in de P&C cyclus wordt een update van het dashboard opgesteld en een toelichting gegeven op de ontwikkelingen.

Het college biedt de raad hierbij de toelichting aan op het Dashboard voor het onderdeel Wmo. Het dashboard en de toelichting kan gebruikt worden bij de behandeling van de jaarrekening. In de jaarrekening wordt teruggekeken op welke wijze de begroting werkelijkheid is geworden.

Leeswijzer:

1. Algemene ontwikkelingen

- 1) Rijksinkomsten
- 2) Abonnementstarief
- 3) Vergrijzing
- 4) Extramuralisering
- 5) Prijsstijging en inkoop

2. Ontwikkelingen per voorziening

- 1) Huishoudelijke ondersteuning
- 2) Begeleiding
- 3) Woonvoorzieningen
- 4) Rolstoelen
- 5) Vervoer
- 6) Regiotaxi

1. Algemene financiële ontwikkelingen

1.1. Rijksinkomsten

Gemeenten hebben beleidsvrijheid over de inzet van de algemene middelen. Sinds decentralisaties van 2015 kunnen gemeenten met de middelen schuiven binnen het sociaal domein, zodat een sluitende begroting mogelijk is.

Het is in de WMO niet mogelijk om net als bij jeugd de conclusie te trekken dat de rijksmiddelen voldoende zijn of voor de specifieke kosten voor de WMO. De WMO budgetten lieten afgelopen jaren in zijn algemeenheid een voordeel zien. Dit voordeel is na 2015 ingezet om het sociaal domein als geheel financieel sluitend te houden.

Sinds 2019 is zichtbaar dat de voordelige trend in de Wmo afneemt. Hierdoor komt het hele financiële plaatje van het sociaal domein onder druk te staan. De negatieve trend is hiermee duidelijk zichtbaar, echter de conclusie of de rijksmiddelen specifiek voor WMO ontoereikend zijn, is niet eenduidig te onderbouwen.

Doordat de Wet Maatschappelijke ondersteuning al ver teruggaat (vóór 2007) is het lastig om alle specifieke taken die gekoppeld zijn aan het veld van maatschappelijke ondersteuning hieraan te koppelen. Zo worden ook bepaalde jeugdtaken, zoals consultatiebureaus, gekoppeld aan het cluster maatschappelijke ondersteuning en niet aan het cluster Jeugd.

De ontschottingsprincipe is ook inhoudelijk te verantwoorden, omdat de beleidsdoelen vaak beleidsterrein overschrijdend zijn. Het jeugd domein is altijd verbonden met het volwassenendomein; Sport wordt ingezet voor gezondheidsdoelen, sociale cohesie en/of eenzaamheidsbestrijding.

Daarnaast is er ook een link met de totale algemene uitkering voor Voorschoten. Er zijn door het Rijk kortingen doorgevoerd die toegerekend moeten worden aan het sociaal domein om tot een correcte weergave van de rijksmiddelen te krijgen per taakveld.

Conclusie: Het is niet mogelijk om een eenduidig te onderbouwen conclusie te trekken met betrekking tot de uitgaven WMO en ontvangen rijksmiddelen. Wel is duidelijk dat er een negatieve trend zichtbaar is de laatste jaren waardoor de uitgaven harder stijgen dan de ontvangen rijksmiddelen. Tenslotte stelt ook de VNG dat het Rijk geen afdoende compensatie heeft gegeven voor het abonnementstarief dat de Wmo toegankelijk maakt voor mensen met een midden tot hoger inkomen.

1.2. Het abonnementstarief

Op 1-1-2019 is de nieuwe eigen bijdrage ingevoerd, die bekend staat als het abonnementstarief.

Sindsdien is een sterke stijging van de Wmo-bestedingen zichtbaar. Deze stijging neemt bovendien harder toe dan voorzien in de begroting.

Het doel van het abonnementstarief was om te grote cumulatie van de inkomensafhankelijke eigen bijdragen in de Zorgverzekeringswet (Zwv) en de Wmo te voorkomen. De eigen bijdrage van de Wmo is per 1-1-2019 niet meer inkomensafhankelijk; alle Wmo-cliënten betalen maximaal 19 euro per maand voor alle geïndiceerde Wmo-maatvoorzieningen (o.a. huishoudelijke ondersteuning, scootmobielen en woonvoorzieningen).

De invloed van het abonnementstarief is het duidelijkst zichtbaar bij huishoudelijke hulp. De meeste ouderen komen in aanmerking voor een zogenaamd 'schoon huis' omdat ouderen op een gegeven moment de zware huishoudelijke taken niet meer zelf kunnen uitvoeren.

Uit onderzoek van de VNG blijkt dat toename van huishoudelijk hulp uit de Wmo, het hoogst is bij de hoge inkomensgroepen. Bij de laagste inkomensgroep is de groei in vraag ongeveer 0%; bij de hoogste inkomensgroepen loopt dit op tot bijna 80%. Het abonnementstarief is daarmee, zoals de VNG al eerder vreesde, een 'schoonmaaksubsidie' voor de hogere inkomens geworden. "Nu de kosten die hiermee gepaard gaan – al vanaf het invoeringsjaar – de verkregen compensatie overstijgen, is de nood voor aanvullende compensatie hoog", stelt de VNG. Ook in Voorschoten is de stijging van ca. 125 huishoudens sinds 1-1-2019 zichtbaar in het midden en hogere segment.

Aantal cliënten met HO per gemeente CBS cijfers						
	1 ^e halfjaar r 2018	2 ^e halfjaar 2018	1 ^e halfjaar r 2019	2 ^e halfjaar r 2019	1 ^e halfjaar 2020	Groei -1- 1-2019 tot heden
Totaal aantal cliënten	420	410	430	480	515	
Minder dan 10.000 euro	-	-	-	-	-	
10.000 tot 15.000 euro	90	85	55	55	60	15-/-
15.000 tot 20.000 euro	90	85	100	105	130	45
20.000 tot 30.000 euro	140	135	150	165	160	25
30.000 tot 40.000 euro	55	50	70	75	75	25
40.000 tot 50.000 euro	20	25	25	30	40	15
50.000 tot 100.000 euro	20	15	20	30	45	30
100.000 euro of meer	-	-	-	-	-	

Conclusies

Het is zeer aannemelijk dat ook in Voorschoten het aantal nieuwe aanvragen voor huishoudelijke ondersteuning te danken is aan het goedkope abonnementstarief. De sterkste stijging is te zien in het middeninkomen segment.

1.3. Vergrijzing

De vergrijzing is een factor die op basis van prognoses goed in beeld is. Zie tabel 7 van het dashboard. Voorschoten is een sterk vergrijzende gemeente.

Langer thuis wonen

Voorschoten heeft een hoog aandeel hoogopgeleide en mondige bevolking. Hoogopgeleide mensen zijn over het algemeen gezonder en worden ouder dan mensen met een laag

inkomen. Hierdoor willen en kunnen mensen langer thuis wonen. Er is dus een duidelijke groep vitale ouderen in Voorschoten, maar ook een steeds groter wordende groep zeer oude mensen van 85 jaar tot 100+ .

Risico op dementie

Mensen met een hoge leeftijd lopen ook een groter risico dementie te ontwikkelen. Wassenaar heeft het grootste aandeel thuiswonende mensen met dementie van Nederland. Wat we niet weten, is wie deze mensen zijn en hoe zij en hun mantelzorgers ermee omgaan.

Mensen met dementie en hun mantelzorgers kunnen een beroep doen op maatwerkvoorzieningen. Het beroep op de maatwerkvoorzieningen is afhankelijk van of men hulp wil zoeken, zelf een oplossing kan organiseren of gebruik kan maken van alternatieve voorzieningen in het voorliggende veld zoals het Odensehuis.

1.4. Extramuralisering

Van 2013 tot in 2016 is het scheiden van wonen en zorg ingevoerd. Dit betekent kortweg dat het wonen en de zorg apart gefinancierd wordt en niet langer beide vanuit de Wet langdurige zorg (Wlz, voorheen AWBZ) vergoed wordt. De Wlz is alleen bedoeld voor mensen die 24 uur per dag zorg nodig hebben in de directe nabijheid. Bij de invoering van de Wlz zijn een aantal taken overgedragen aan de Wmo, zoals de ambulante begeleiding¹.

De Wmo is voor er mensen die zelfstandig kunnen wonen, maar daarbij ambulante ondersteuning nodig hebben. Het gaat vaak om mensen met ernstige psychiatrische problematiek, of een verslaving. Een wezenlijke andere doelgroep is de dagbesteding voor oudere mensen met beginnende dementie, waarbij de mantelzorger ontlast moet worden.

Binnen de Wmo zien we dat het aantal mensen met complexe begeleidingsvragen toeneemt.

1.5. Prijsstijging

Alle voorzieningen zijn onderhevig aan prijsstijgingen. De meeste prijsstijgingen zijn onderhevig aan de consumentenprijsindexatie. In de dienstverlenende sector dienen ook de cao-lonen in de zorg en meegenomen te worden, w.o. huishoudelijke ondersteuning en begeleiding.

In de begroting is de CAO-stijging van 2020 en 2021 niet mee genomen. Volgens de contracten voor begeleiding en huishoudelijke ondersteuning wordt alleen het CPI prijspeil toegepast. Echter het contract is verouderd op dit punt. Het contract is voor onbepaalde tijd afgesloten en conform nieuwe aanbestedingsregelgeving mag dit niet meer. Het contract wordt gedoogd omdat we in 2017 wel de Cao-stijging hebben meegenomen.

De contracten begeleiding en huishoudelijke ondersteuning zijn ook inhoudelijk aan vernieuwing toe. Bij een nieuwe aanbesteding is de gemeente verplicht de zorgaanbieders een reëel prijs te bieden op grond van o.a. het CAO-prijsstijgingscomponent.

¹ Via de Zorgverzekeringswet (Zvw) is medische en de verpleegkundige zorg geregeld.

2. Ontwikkelingen per voorziening

2.1 Kostenontwikkeling huishoudelijke ondersteuning

Sinds de invoering van het abonnementstarief per 1-1-2019 is er een stijging in het aantal toegekende voorzieningen. We zien dat vooral de Huishoudelijke ondersteuning een forse stijging heeft doorgemaakt. Vanaf ultimo 2018 tot ultimo 2020 is dit een toename van 347 tot 473 cliënten (*tabel 1*).

Dit levert een kostenstijging op die niet meer kan worden opgevangen binnen de huidige begroting. De stijging lijkt nog niet af te vlakken (*tabel 2b*). De invoering van het abonnementstarief is een van de grootste oorzaken van de stijging. De stijging wordt onvoldoende gecompenseerd door het Rijk. De aanbevelingen van de VNG zijn daarom grotendeels geënt op het temperen van de groei van deze voorziening. Gemiddelde kosten per client HO is vertekend (*tabel 6b*) omdat het een doorlopende voorziening is en niet elke client een heel jaar gebruik maakt van deze voorzieningen. In het algemeen kost elke client hetzelfde bedrag per jaar/maand aan zorg.

2.2 Kostenontwikkeling begeleiding

De kosten van begeleiding is sterk gestegen de laatste 2 jaren. Deze kosten worden verklaard door een toename van een aantal mensen met een zeer grote begeleidingsbehoefte. Als we de achterliggende cijfers op detailniveau bekijken (geen tabel) zien we dat het aantal cliënten met individuele begeleiding in geringe mate is gestegen, terwijl de kosten fors zijn toegenomen. Dit verklaart de kostenstijging en de toename van cliënten met complexere en langdurige problematiek. Het gaat dan om mensen in alle leeftijdsgroepen, behalve de ouderen. Een ander aandeel mensen maakt gebruik maken van groepsbegeleiding. Dit is o.a. de geïndiceerde dagbesteding voor mensen met beginnende dementie.

Kostenontwikkeling woonvoorzieningen

Woonvoorzieningen waren tot 1-1-2019 onderhevig aan een inkomensafhankelijke eigen bijdrage. Het budget in de begroting was bij de invoering van de Wmo 2015 veel te hoog voor de daadwerkelijke uitgaven. Per 1-1-2019, bij de invoering van het abonnementstarief, zijn de kosten weer sterk gestegen en is de begroting volgend.

We zien dat ook het aantal kleinere woonvoorzieningen stijgt. We nemen aan dat de stijging van de woonvoorzieningen in het algemeen voorheen zelf aangeschaft werden vanwege de toenmalige hoge eigen bijdrage. Tenslotte zijn de kosten van woonvoorzieningen lastig te begroten omdat een enkele dure woningaanpassing een groot verschil kan maken, zie tabel 6f.

2.3 Kostenontwikkeling vervoer

We zien in tabel c dat het aantal hulpmiddelen voor vervoer licht gestegen is. In de meeste gevallen betreft het scootmobielen. Dit is een dure voorziening die ook onder het abonnementstarief valt en sinds 2019 veel goedkoper is geworden voor de cliënten met een hoger inkomen. De scootmobielen worden voornamelijk toegekend aan mensen die slecht ter been zijn, maar wel in staat zijn deze voorziening te besturen en er graag op uit willen.

2.4 Kostenontwikkeling rolstoelen

De kosten van rolstoelen zijn gestegen ondanks dat er minder mensen een rolstoel nodig had. De reden daarvoor is dat er in 2020 een forse prijsstijging heeft voorgedaan van 15% ten opzichte van 2019. Daarnaast zijn elektrische rolstoelen steeds geavanceerder en een oplossing voor jongere mensen met complexe beperkingen. Voor een rolstoel wordt geen eigen bijdrage gevraagd.

2.5 De regiotaxi

Per 1-1-2020 is de regiotaxipas uitgezonderd van het abonnementstarief. De reden is dat er veel pashouders zijn die incidenteel gebruik maken van de pas, bijvoorbeeld in noodgevallen. Het aantal actieve gebruikers ligt veel lager. In 2020 is het aantal actieve gebruikers van de regiotaxi nog lager vanwege de coronacrisis. De kosten zijn nagenoeg gelijk gebleven omdat de gemeente 80% compenseert van de niet-gereden ritten van de regiotaxi. De regiotaxi bedrijven zouden anders kunnen omvallen. De compensatieregeling is afgesproken met de VNG en met de vervoersregio's.